

## Розділ 3. СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА, ДЕМОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

УДК 331.55:364.442.6:314.18

Садова У. Я., Біль М. М., Теслюк Р. Т.

### СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА НЕЗАХИЩЕНІСТЬ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ: ДО ПИТАННЯ СУПРОВОДУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИМ РЕФОРМАМ УКРАЇНИ

*Обґрунтовано необхідність формування Концепції соціальної захищеності трудових мігрантів в умовах глобалізації. За допомогою соціологічних методів виявлено головні економічні аспекти та можливості розвитку в системі соціально-економічної захищеності мігрантів. Запропоновано інституційний механізм додання соціально-економічної захищеності мігрантів.*

**Ключові слова:** соціальна захищеність трудових мігрантів, зовнішня трудова міграція, територіальна міграційна система, інституційний механізм.

**Постановка проблеми.** Міграційна трудова активність населення стала візитівкою розвитку України початку ХХІ століття. Вона супроводжується виявом різноманітних соціальних, економічних, політичних й інших ризиків. Їхньому запобіганню та подоланню наслідків має слугувати ефективна політика держави в сфері соціального захисту трудових мігрантів. Держава – головний інститут, зобов'язаний забезпечувати контроль за дотриманням вимог Декларації загальних прав людини, незалежно від того, мігрант вона чи ні. Водночас, вона повинна відстоювати національні інтереси. На стику глобалізаційних суперечностей розвитку національних ринків праці держава не просто відповідальна за вирішення проблем життя та праці власних громадян на рідній землі, але повинна мати належне методоло-

гічне й методичне забезпечення заходів правового, соціально-економічного, інформаційного супроводу політики у сфері соціального захисту трудових мігрантів.

**Стан розроблення проблеми.** В Україні проблема захищеності трудових мігрантів, їхнього найближчого оточення традиційно відсувалася на другий план як така, що спричиняла додаткове навантаження на діяльність профільних органів держави, пояснювалася «бідністю» їхніх бюджетів тощо. Відповідно, тема підтримки та заангажованого позиціонування теорії й методології міграційної соціальної безпеки, міграційної ризикології не мала належного розуміння у середовищі науковців. Хоча не варто нехтувати активність роботи у плані наукових осередків Києва, Львова, Івано-Франківська, Рівного, Тернополя та інших міст. Вагомі дослідження представлені іменами Е. Лібанової, О. Малиновської, О. Позняка, М. Романюка, Б. Юськіва, ін. В останні роки показовими стали розробки Інституту регіональних досліджень НАН України<sup>1</sup>. Загалом, незважаючи на зрушення у міграційній сфері (свідченням цього є виступи учасників міжнародних форумів та конференцій [1, с. 211-221]), у наукових колах нема достатнього розуміння потреби комплексного вивчення проблем соціального захисту мігрантів, передусім, крізь призму нового усвідомлення модернізаційних змін у сфері економіки, політики та культури.

Добрим підґрунтям для формування кон-

<sup>1</sup> Довідково: Колективом науковців ІРД НАН України у складі Садової У. Я., Семів Л. К., Цапка С. О., Бідака В. Я., Риндзак О. Т., Андрусішин Н. І., Теслюка Р. Т., Біль М. М., Левицької О. О., Бачинської М. В., Мульської О. П., Махонюка О. В., Бараняка І. Є., Ковальчук Л. В. виконано низку науково-дослідних тем («Регіональна міграційна політика в умовах поліетнічного середовища», 2009-2010 рр.; «Регіональні особливості організації праці в умовах системної кризи», 2009-2011 рр.; «Соціально-демографічний потенціал розвитку Карпатського регіону України», 2011-2012 рр.; «Формування і використання територіальних міграційних систем для забезпечення сталого розвитку регіонів», 2012-2014 рр.; «Соціально-економічна захищеність мігрантів: загальнонаціональний та регіональний вимір». 2013-2015 рр.); «Розробка системи прогностичних розрахунків чисельності економічно активного населення гірських районів Львівщини на період 2012-2022 рр.» у рамках проекту «Олімпійська надія-2022», 2011 р.).

цепції соціального захисту мігрантів може бути досвід реалізації проекту «Розробка показників соціально-економічної захищеності населення в Україні», котрий реалізовувався за технічної та фінансової підтримки МОП, Програми розвитку ООН в Україні та Фонду Рокфеллера впродовж 2000 року та січня-травня 2001 року. Ідеологи проекту – експерти МОП Гай Стендінг та Ласло Жолдош, – запропонували авторський підхід щодо вимірювання основних форм соціально-економічного захисту працюючих в Україні. Їхні напрацювання можуть слугувати основою для дослідження системи захищеності прав трудових мігрантів, можливих шляхів вирішення проблем, математичного апарату розрахунку системи індексних показників захищеності працюючих, а також стратегії посилення захищеності населення загалом.

Отож, проблему соціальної захищеності трудових мігрантів слід розглядати у нерозривному зв'язку з моделюванням усієї соціальної політики держави, з використанням доктрини людиноцентричності при декларуванні прогресивних соціальних цілей суспільного розвитку. Лише з таких позицій слід переходити до концептуальних засад політики соціального захисту трудових мігрантів – від з'ясування суб'єктивної оцінки стану соціального самопочуття та соціальної безпеки трудових мігрантів у культурному середовищі того чи іншого геопросторового утворення до наукового обґрунтування підходів формування та реалізації політики їх соціального захисту.

**Виклад основного матеріалу.** Результати низки спеціальних обстежень проблем української трудової міграції вказують на масштабність та глибину «провалів» не лише міграційної, але й соціальної політики української держави у попередні роки. Відсутність уваги до питань соціального захисту трудових мігрантів – яскравий доказ самоусунення держави від виконання нею властивих їй у соціальній

сфері низки функцій. Якщо міграція внаслідок демографічних втрат, втраг людського капіталу, пов'язаних з відтоком людей економічно активного віку за кордон «забезпечила» зниження соціальних видатків державного бюджету України, «покращила» соціальну звітність державних органів, то це аж ніяк не індикатор ефективності руху держави до високих соціальних стандартів її громадян.

За даними Департаменту з народонаселення ООН, чисельність усіх (у т. ч. трудових) емігрантів з України (народжених в країні, але проживаючих в інших державах) становить 6,563 млн. осіб<sup>2</sup> (14,4%) [2]. Матеріали обстежень національної статистики України показують, що чисельність осіб, які емігрували з України на постійне місце проживання в 1991-2011 рр. склала 2,7 млн. осіб. Тобто, чисельність емігрантів з України з тимчасовим статусом перебування (ключова ознака, насамперед, трудового мігранта) у країні прибуття повинна бути скоригована на цю величину (становить в межах 3,8-4,4 млн. осіб) (рис. 1). Згідно з даними модульного загальнонаціонального обстеження населення (домогосподарств) України з питань трудової міграції, здійсненого Державною службою статистики України, Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України за фінансової підтримки МОП та МОМ, кількість громадян України, які працювали або шукали роботу за кордоном лише у період між 01.01.2010 та 07.06.2012 рр. склала 1,2 млн. осіб (3,4% населення відповідного віку)<sup>3</sup> [3].

Понад 2/3 усіх трудових мігрантів України (близько 70%) – представники населених пунктів західних її областей. Це потужна армія осіб економічно активного віку, які працюють на економіки зарубіжних держав, орієнтуються переважно на поточні економічні потреби, водночас позбавлені доступу до соціальних пакетів, страхових соціальних виплат на випадок каліцтва, втрати здоров'я, старості тощо.

<sup>2</sup> Довідково: Згідно з «Рекомендаціями щодо статистичних даних про міжнародну міграцію» (1998 р.) Відділу ООН по статистиці, особами, які перебувають в довгостроковій міграції, вважаються ті, що переїхали в країну, яка не є для них країною постійного проживання, на термін не менше 1 року, таким чином, країна призначення фактично стає для них новою країною постійного проживання. Особами, що перебувають у короткостроковій міграції, вважаються ті, які переїжджають у країну, що не є для них країною постійного проживання, на термін не менше 3 місяців, але не більше 1 року, крім випадків, коли переїзд пов'язаний з відпочинком, відпусткою, відвідуванням друзів і родичів, з комерційними цілями, лікуванням, паломництвом (англ. *UN Statistics Division 1998*).

<sup>3</sup> Довідково: Серед населення працездатного віку частка трудових мігрантів у цьому періоді складала 4,1%. Статеву структуру трудових мігрантів засвідчує, що на 2/3 її обсягів формуються чоловічим населенням. Майже третина трудових мігрантів – особи з вищою освітою. Більше половини – сільські мешканці. У географічному плані понад 70% – представники західних областей України.

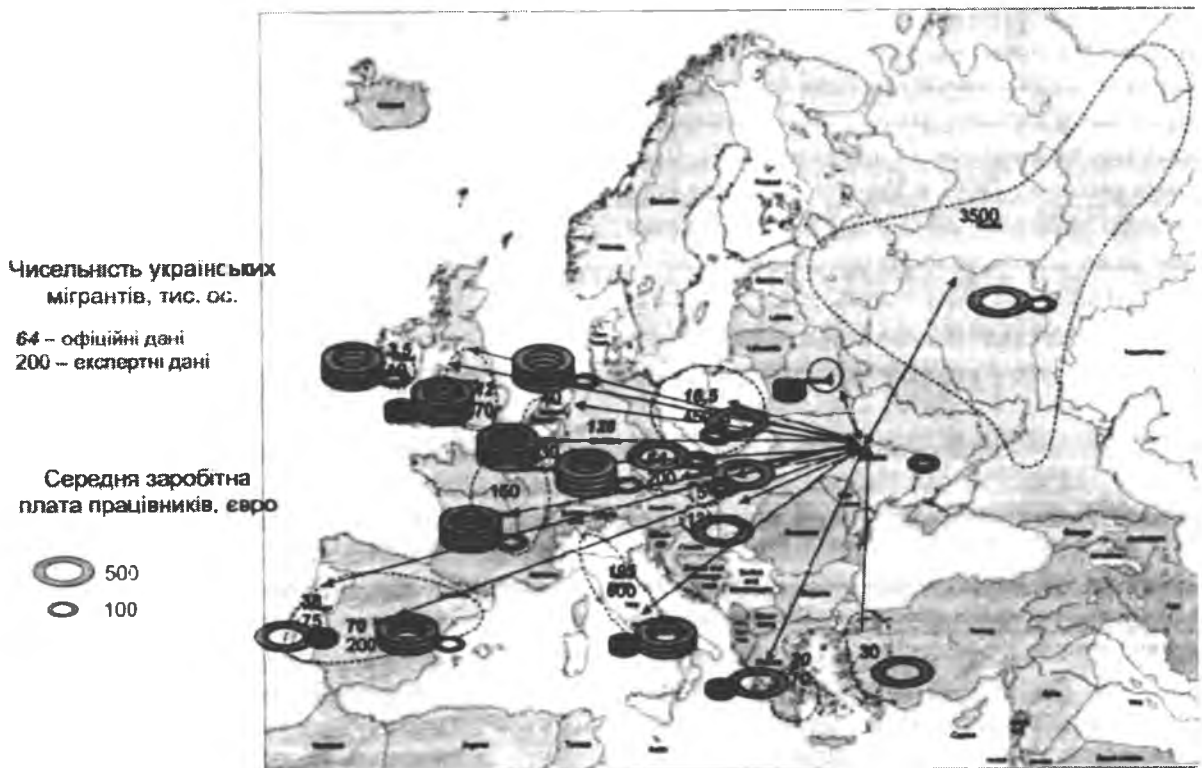


Рис. 1. Українська трудова міграція в контурах формування територіальних міграційних систем (2012 р.)\*

\* Складено Теслюком Р. Т.

Дослідження нашого колективу показують, що сучасні міграційно обумовлені перекоси відтворення соціально-демографічного потенціалу населення Українських Карпат<sup>4</sup> є детонатором, вибухонебезпечним механізмом сповільненої дії, який може спричинити майбутні порушення соціально-демографічної рівноваги у розвитку усієї держави.

Нині сучасна трудова міграція має значний внутрішній потенціал підвищення добробуту громадян України. Вона активно самоорганізовується, інституціоналізується. Інституціоналізовані форми організації громад трудових мігрантів відзначаються як соціально-економічною, політичною, фінансовою спроможністю до саморозвитку, обростають мережею керівних, виконавчих, представницьких, інформаційних й інших органів (комітетів, оргструктур, мас-медіа, Інтернет-ресурсу тощо), так і стають окремими суб'єктами державної політики України у міграційній сфері. Проте, наразі українська держава не приймає до уваги реальні обсяги потенціалу трудової міграції,

не «працює» над його імплементацією в нову систему економічних відносин. Звісно, попередньо слід приступити до формування політики соціального захисту трудових мігрантів, моделювання рееміграційних ситуацій, запуску ефективних механізмів соціального страхування міграційних ризиків людського розвитку. Саме держава має взяти на себе центральну контролюючу, регулюючу, трансформуючу та інші функції у сфері політики соціального захисту мігрантів.

У концептуальному плані державна політика соціального захисту трудових мігрантів повинна виходити зі стратегічних цілей загальнонаціонального розвитку України, опиратися на загальнонаціональну *доктрину соціальної безпеки*, враховувати глобальний погляд держави *на ідеологію добробуту* стосовно трудових мігрантів (добробут як тягар, як соціальна згуртованість, як принцип розподілу, як капіталовкладення, як мережа безпеки, як система заохочення до праці, як право). Вона повинна бути орієнтована на гарантування державою

<sup>4</sup> Довідково: Скорочення чисельності економічно активного населення в Івано-Франківській, Закарпатській, Львівській, Чернівецькій областях може сягнути 4 485 тис. осіб в 2015 р., 4 424 тис. осіб – в 2025 р., 3 967 тис. осіб – в 2050 р.) (за даними оптимістичного прогнозу). [Наведено за: Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 томах. НАН України. Ін-т регіон. досл.; наук. ред. В. С. Кравців. – Львів, 2013. – Том 2. Соціально-демографічний потенціал / відп. ред. У. Я. Садова. – 2013. – 456 с.]

норм правової й інституціональної захищеності життєво важливих інтересів особи мігранта. Така політика не може бути відокремленою від ще двох зрізів міграційної політики держави, зокрема, *політики чинників трудової міграції* (протекціонізму зон захисту кваліфікованої праці та зайнятості вітчизняної робочої сили, стимулювання попиту на ринку праці, забезпечення гідної оплати праці) та *політики державного регулювання ринку міграційних послуг*.

Політика соціального захисту трудових мігрантів орієнтована на категорію осіб, які вже втілили у життя міграційні наміри. В її основу повинна бути покладена ідея захищеності особи-мігранта як первинної, «атомарної» компоненти цілісного соціального організму територіальної міграційної системи (і як геопросторового об'єднання громад трудових мігрантів, і як регіонального ринку праці, позначеного дією додаткових договорів та угод), що формується і функціонує на різних рівнях організації соціуму. В сучасних умовах дослідження соціально-економічної захищеності особи мігранта виступає як органічне поєднання різних її інтересів (одиночного та множинного), не може існувати без включення її цілей у ширший соціальний контекст. Виходячи з об'єктивного та неминучого наростання глобалізаційних впливів на міграцію у світовому масштабі, необхідно відзначити варіативність та багатовимірність захищеності особи, яка до того ж постійно вимагає пошуку найадекватніших до поточного моменту важелів, управлінських механізмів, організаційних форм її реалізації. Отже, захищеність особи трудового мігранта, виступає як динамічна характеристика рівня задоволення певних потреб.

В якості базової компоненти концепції соціальної захищеності трудових мігрантів є захищеність їхнього природного відтворення. Вона є результатом поєднання біологічних, соціальних і інших чинників. Водночас – це основа розвитку людського потенціалу. Однаково значимою є захищеність мігранта як суб'єкта соціальних і трудових відносин на ринку праці, який в кінцевому підсумку залежить від ступеня задоволення потреб та інтересів суб'єкта праці, а також спрямованості конкретного суспільства на гарантування його прав і свобод, тобто його соціального захисту. Іншими словами, система соціальної захищеності трудових мігрантів повинна включати

базову захищеність особи, захищеність особистої свободи та рівності, захищеність життєвого рівня (доходу), захищеність юридичних та інституційних прав, захищеність особистих інтересів (етнічних та культурних), захищеність праці (робочого місця, оплати праці, доступу до роботи, професійних вмінь), захищеність сім'ї, народження дитини тощо.

Ідея створення в Україні системи соціального захисту мігрантів має втілюватися у життя паралельно на різних рівнях – як на загальнонаціональному, так і територіальному. У першому випадку вона передбачає створення відповідного міграційного законодавства, яке було б гармонізованим із положеннями міжнародних та національних нормативних актів соціально-захисного характеру. У другому – повинна бути узгоджена з національною та регіональною міграційною політикою, котра, будучи особливим інституційно й законодавчо оформленим видом діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування, пов'язаним з системою суспільних відносин у сфері контролю (відстежування, моніторингу) за міграційною ситуацією в межах відповідної територіальної суспільної системи, територіальної організації та регулювання міграційної активності мешканців, може і повинна включати цілі та завдання соціобезпекового характеру.

Формування системи соціального захисту мігрантів має включати два органічно взаємопов'язані етапи: 1) з'ясування суб'єктивної оцінки соціально-економічної захищеності з боку самих мігрантів; 2) формулювання системи соціального захисту мігрантів як сукупності державних і регіональних інструментів запобігання появі та вирішення наслідків ризикових ситуацій. У першому випадку передбачається постійний соціологічний моніторинг основних параметрів соціально-економічної захищеності мігранта; у другому – корекцію вузьких місць в діяльності державних інституцій, відповідальних за регулювання міграційних процесів у соціумі.

Низку специфічних проблем щодо рівня соціально-економічної захищеності мігрантів дозволяють виявити результати наукових досліджень, одержані завдяки використанню *соціологічного інструментарію*. Відтак відділом соціально-гуманітарного розвитку регіону Інституту регіональних досліджень НАН України у 2013 році було проведене експертне

опитування з метою з'ясування ключових проблем життя українських трудових мігрантів, що перебувають у європейських країнах [4]. Серед них проблемність соціально-економічної захищеності виявилась достатньо окресленою. Одразу відзначимо, що лівова частка респондентів, за відповідями котрих зроблено висновки щодо проблем соціально-економічної захищеності трудових мігрантів, – це особи, які перебувають у легальному статусі. Таким чином, базові права даних осіб апіорі є більш визначеними. Так, майже 71% респондентів вказали, що мають дозвіл на проживання та роботу, і лише 4% з них не мають офіційного статусу (решта 25% мають інший офіційний статус). За своїм соціальним статусом більшість опитаних – наймані працівники (64%). Лише 8% є самозайнятими і менше 7% тимчасово не працюють. В основному це особи віком 35-44 років, які мають або повну вищу (44%), або професійно-технічну (24%) освіту.

Бачимо, що типовий портрет українського мігранта, який виступив у ролі експерта аналізованого опитування, засвідчує його достатню освіченість та націленість на легальну зайнятність. Відзначаються опитані особи і значним трудовим стажем: із загальної кількості 26,7% вказали на часову вимірність стажу в понад 15 років і 24% – 6-10 років. Наглядно, що трудовий стаж за кордоном також характеризується значною часовою пролонгованістю – для 60% респондентів він сягає меж 6-15 років. Тобто це люди, які мають достатній емпіричний багаж, певні світоглядні принципи, власне бачення проблем української міграції та можливостей її подальшого регулювання, адже вони на собі відчули численні проблеми захисту своїх прав та дотримання обов'язків, перебуваючи у статусі мігранта.

Отож, перейдемо до важливих, виявлених у ході експертного опитування, результатів, які прямо стосуються рівня соціально-економічної захищеності наших громадян за кордоном.

Означення ключових проблем соціально-економічної захищеності трудових мігрантів за кордоном одразу змушує звертатись до *економічних аспектів*. Фінансова складова прямо дозволяє здійснювати ресурсне забезпечення задоволення потреб як самої особи-мігранта, так і членів її родини. Відтак у ході дослідження було виявлено закономірне домінування економічних причин еміграції українських громадян за кордон – низький рівень оплати

праці, відсутність можливостей зайнятості, житлові проблеми тощо. 46,6% респондентів вказало, що для того, щоб наші громадяни не їхали працювати за кордон, середня щомісячна заробітна плата в Україні має сягати 601-1000 євро (при теперішньому рівні, станом на середину 2014 р., 212 євро). Таким чином, поріг в 600 євро – це той умовний вартісний вимірник забезпечення достатнього рівня захищеності економічно активного населення на батьківщині для можливості забезпечення гідного рівня життя для себе та членів своєї родини.

Новітні виклики переходу економіки до знанневого, інформаційного типу вимагають особливої уваги в системі соціально-економічної захищеності особи до *можливостей розвитку*. Для українських мігрантів це особливо важливий аспект. Він проявляється не лише через розвиток особистісних трудових потенційних характеристик, але й збереження національно-ідентичних характеристик у когорті діаспорних груп. Щодо можливостей розвитку трудових потенційних характеристик мігрантів, то тут вирізняються численні проблеми. На жаль, за результатами опитування, 50,7% респондентів вказало, що мають вищий рівень освіти, аніж виконувана ними робота, і заслуговують на кращу працю. Враховуючи, що це здебільшого особи з вищою або професійно-технічною освітою, котрі мають значний трудовий стаж, така тенденція підтверджує проблемність низькокваліфікованої зайнятості наших громадян за кордоном. Додаючи ключові мотиви до еміграції економічного характеру, очевидно вирізняється домінування в системі цінностей матеріальних орієнтирів, які нівелюють прагнення освітньо-кваліфікаційного зростання й розвитку. На фоні подальших труднощів рееміграції така ситуація призводить до неперервних втрат людського капіталу.

Згідно з висновками респондентів, перебуваючи у статусі мігранта наші громадяни найчастіше стикаються з наступними проблемами: труднощі пошуку першого місця праці та працевлаштування загалом (34,4%); складність розуміти і вивчити мову країни перебування (17,5%); невизнання дипломів про освіту (15,3%); брак юридичних знань для захисту своїх прав як трудового мігранта (7,9%); важка, виснажлива праця (6,9%); самотність, ізоляваність, брак спілкування (6,9%); несправедлива система оплати праці (5,3%).

Таким чином, більшість проявів соціально-економічної незахищеності українських тру-

дових мігрантів мають місце в можливостях розвитку та відстоюванні власних прав, перебуваючи при цьому в легальному статусі. За таких умов важливо розвивати *інституційний механізм* підвищення соціально-економічної захищеності мігрантів, залучаючи при цьому державний та недержавний сектор. Змушені констатувати, що реально ключову роль мають відігравати саме недержавні структури, особливо церковні організації, адже рівень інституційної довіри трудових мігрантів до інших структур є надзвичайно мізерним. Це доводять результати експертного опитування: 44,8% опитаних стверджують про практику звернення наших громадян до соціальних служб при церквах, 31% – до Червоного Хреста. Ні органи державної влади, ні політичні структури, ні, на жаль, українські посольства та консульства тут не фігурують. Таким чином, роль держави у процесах забезпечення соціально-економічної захищеності наших громадян за кордоном у прикладному сенсі практично нівельована. Цей недолік слід негайно долати, орієнтуючись при цьому на пропозицію для українських трудових мігрантів найзатребуваніших послуг соціального (16,5% респондентів мали досвід споживання такого роду послуг), медичного (21,6%), психологічного (12,2%), фінансового (12,2%), інформаційного (10,8%), правового (10,1%) характеру. При цьому основна допомога має бути націленою на: сприяння пошуку

місця працевлаштування, зокрема 23,7% респондентів вказало, що цей напрям має бути ключовим у роботі емігрантських осередків українців; юридичне консультування емігрантів щодо їх прав та можливостей (20,6%); соціально-психологічну допомогу тим, хто знаходиться у складній життєвій ситуації (16%); просвітницьку діяльність (13,9%).

Враховуючи виявлені проблеми забезпечення соціально-економічної захищеності мігрантів за результатами експертного опитування, сформуємо схему цілісного інституційного механізму. Його функціонування має бути націленим на долання існуючих проблем з підвищенням вагомості держави як правового і соціального гаранта для трудових мігрантів (рис. 2).

**Висновки.** Таким чином, авангардна роль потреб українських трудових мігрантів у формуванні ідеологічного підґрунтя всезагальної Концепції соціальної захищеності їх життя та праці поза межами країни громадянства обумовлена реальностями сучасного світу. Адже саме українці нині представляють великі осередки закордонних трудових мігрантів – просторово відмежованих носіїв господарського досвіду і традицій та, водночас, підневільних «збирачів» соціального негативу, породженого порушеннями їхніх особистих соціально-трудова прав і свобод. Саме їхні життєві потреби є нині на тому рівні зрілості й актуалізова-

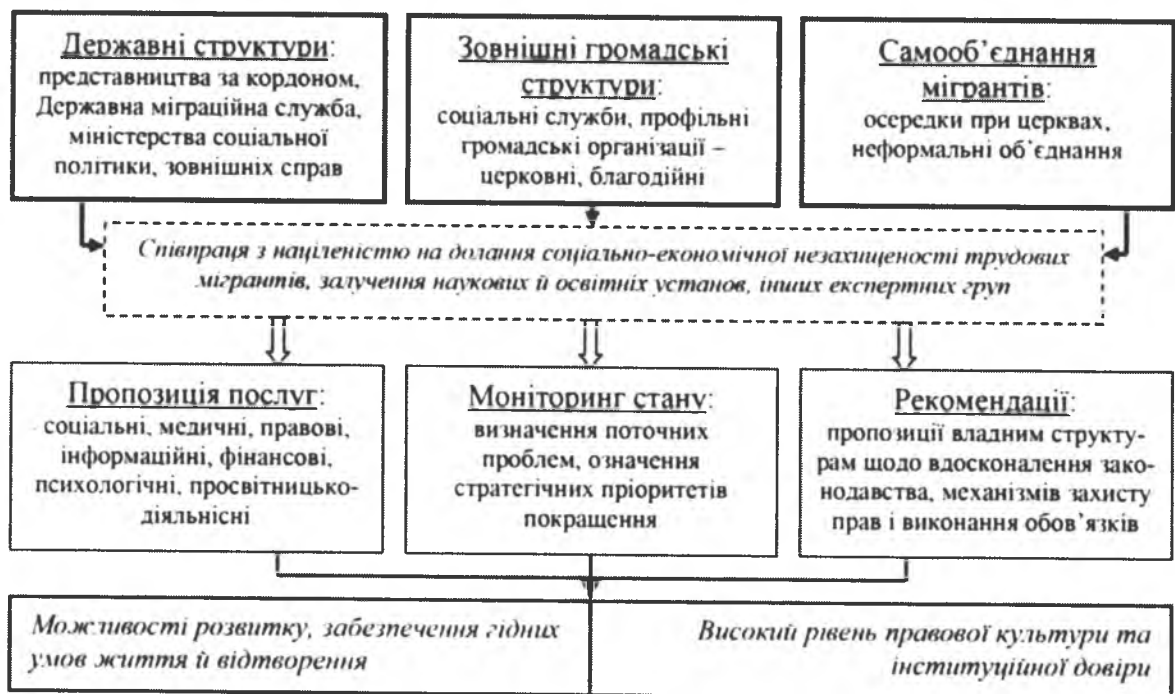


Рис. 2. Інституційний механізм долання соціально-економічної незахищеності мігрантів\*

\* Складено Біль М. М.

ності, що піддаються системному оцінюванню та аналізу. Більше того, вони структуровані і можуть бути використані при моделюванні соціально-економічної ситуації в міграційній сфері, сприяти виробленню не лише ефективної політики соціальної захищеності трудових мігрантів, але й політики соціальної безпеки у широкому її розумінні (як специфічного виду діяльності з регулювання соціальних процесів із метою збалансування соціальних пропорцій, реалізації соціальних пріоритетів та недопущення соціальних трансформацій, що призводять до соціально-політичної нестабільності й утруднюють соціально-економічний розвиток держави).

У випадку України – це великий заділ задля втілення у життя її євроінтеграційних реформ. Ще Євген Маланюк, достойно продовжуючи справу Івана Франка, вказував на існування геокультурного європейського круга, у якому місце України визначене історично. "...Наша бо земля, – писав він, – протягом довгих століть належала до антично-грецького круга, до кругу античної культури Еллади – родовища пізнішої культури і Риму, і Європейського Заходу... знаходилася в крузі ... єдиної культури, до якої належав старовинний світ і з якого частини, варіанту, витворилася геть пізніше західна культура ... вся західна цивілізація сучасна і все те, що нині називаємо європейською культурою... До цього круга не належала тоді ані середня, ані західня Європа, ані сусідні нам ... народи. Ми були північною окраїною, північним сегментом цього культурного круга, що його так розширив ... Александр

Македонський. І так небезпечно розтягнув був той круг на південь і далеко на схід..." [5, с. 11]. Завдання сучасної економічної науки за даних умов – скерувати системні засади організації трудової міграції, потреб трудових мігрантів у русло таких соціальних стандартів, які б відповідали інтеграційним намірам України.

1. Садова У. Я. Міграційні процеси в Україні: сучасні виклики та регіональна специфіка (за результатами II Міжнародної науково-практичної конференції) / У. Я. Садова, М. М. Біль // Регіональна економіка. – 2013. – № 3. – С. 211-222.

2. Migration and remittances Factbook-2011. The International Bank Reconstruction and Development / The World Bank. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Resources/Factbook2011-Ebook.pdf>

3. Модульне вибіркове обстеження населення (домогосподарств) України з питань трудової міграції // Проект ЄС «Ефективне управління трудовою та її кваліфікаційними аспектами», що реалізується МОП в Україні та Молдові, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://iom.org.ua/ua/pdf/UKR%20FF\\_F.pdf](http://iom.org.ua/ua/pdf/UKR%20FF_F.pdf)

4. Проблеми організації життя та праці українських мігрантів (Західний вектор) : за матеріалами анкетного опитування / за ред. У. Садової. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013. – 28 с.

5. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Євген Маланюк. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 80 с.

*The necessity of the concept formation of migrant workers' social protection in the context of globalization is considered. Using the sociological methods, it was identified the main economic aspects and development possibilities in the system of the social and economic protection of migrant workers. An institutional mechanism of the solution of the social and economic migrants' insecurity is suggested.*

УДК 349.22

Дорош О. В.

## ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ ІНДИКАТОРІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

У статті проведена оцінка соціально-орієнтованих індикаторів забезпечення гідної праці за такими блоками показників як державне фінансування соціальної сфери; стабільність та впевненість у збереженні роботи; гідна тривалість робочого часу; соціальний діалог, представництво працівників та роботодавців. Виявлено резерви та запропоновано напрями підвищення рівня забезпечення гідної праці в Україні.

**Ключові слова:** забезпечення гідної праці, соціально-трудова відносина, соціально-орієнтовані індикатори, соціальний діалог, гідна тривалість робочого часу.

**I. Вступ.** Трудова діяльність людини є основою її життя не тільки в сенсі матеріального добробуту, вона є основою соціального буття, яке реалізується в соціалізації, соціальному визнанні та суспільному статусі, створює мотивацію для самовдосконалення та розви-